

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 136/08-61

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. novembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť spoločnosti F., s. r. o., K, zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 2 Obdo 31/2006 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Obdo 31/2006 p o r u š i l základné právo spoločnosti F., s. r. o., na súdnu ochranu podľa čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Obdo 31/2006-88 z 26. apríla 2007 z r u š u j e a v e c v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia spoločnosti F., s. r. o., v sume 6 732 Sk (slovom šesťtisícšesťstotridsaťdva slovenských korún) advokátke JUDr. I. R. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky je p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 6 732 Sk (slovom šesťtisícsedemstotridsaťdva slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Sťažnosti spoločnosti F., s. r. o., vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 136/08-25 z 18. marca 2008 bola spoločnosti F., s. r. o., K. (ďalej len „sťažovateľka“), ustanovená za právnu zástupkyňu v konaní pred ústavným súdom advokátka JUDr. I. R., K. Zároveň bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľky vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 2 Obdo 31/2006.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka podaním z 2. septembra 2008, ako aj najvyšší súd vo vyjadrení zo 14. augusta 2008 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že ešte v roku 1998 si sťažovateľka prenajala od úpadcu - zmluvou uzavretou so správkyňou konkurznej podstaty (ďalej len „správkyňa“) - jeho výrobné priestory. Správkyňa nájomnú zmluvu vypovedala a 5. októbra 2000 zabránila sťažovateľke vo vypratani jej majetku, pričom nevyhovela ani výzve na zinventarizovanie

odňatého majetku. Sťažovateľke zároveň odňala účtovníctvo, ako aj obchodnú, personálnu a výrobnú agendu. Sťažovateľkine námietky zaslané konkurznému súdu sa minuli účinkom. Vzhľadom na to podľa jej tvrdenia sťažovateľka dodnes nedisponuje svojím účtovníctvom.

Na základe žaloby spoločnosti Z., s. r. o. (ďalej len „žalobkyňa“), bola sťažovateľka platobným rozkazom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) z 5. marca 2001 zaviazaná zaplatiť žalobkyni žalobou požadovanú sumu. Sťažovateľka podala odpor a v následnom konaní rozsudkom okresného súdu č. k. 33 Cb 620/01-72 z 5. júna 2003 bolo znova rozhodnuté v jej neprospech. Na základe odvolania sťažovateľky sa uskutočnilo 4. júna 2004 odvolacie pojednávanie, ktoré však bolo odročené za účelom doplnenia dokazovania. Predvolaním z 3. mája 2005 bol určený ďalší termín odvolacieho pojednávania na 17. máj 2005. Dňa 16. mája 2005 sa právny zástupca sťažovateľky v kancelárii Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) ospravedlnil z neúčasti na pojednávaní zo zdravotných dôvodov s tým, že k veci sa chce vyjadriť, o čom bol spísaný úradný záznam. Dňa 20. júla 2005 bol sťažovateľke doručený rozsudok krajského súdu č. k. 1 Cob 102/03-135 zo 17. mája 2005, ktorým bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Dňa 2. augusta 2005 sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu dovolanie, v ktorom namietala najmä porušenie svojich práv vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, konať pred súdom, disponovať s hmotnými právami účastníka konania a nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Uznesením najvyššieho súdu č. k. 2 Obdo 31/2006-88 z 26. apríla 2007 bolo dovolanie odmietnuté.

Sťažovateľka v dovolaní okrem iného namietala, že o jej odvolaní rozhodol nesprávne obsadený súd. Túto skutočnosť nevidí sťažovateľka v tom, že senátu predsedali postupne rôzni členovia toho istého senátu, ako nesprávne interpretuje dovolanie sťažovateľky najvyšší súd, ale v tom, že o jej veci rozhodovali aj dodatočne určení členovia senátu, ktorí sa s vecou nemohli oboznámiť v dostatočnej miere. Ak o veci rozhodovali postupne dvaja predsedovia senátu mužského pohlavia, ale rozhodnutie napokon vydal senát v trojčlennom ženskom zložení, museli o veci rozhodovať ako členovia senátu minimálne piati ľudia, ktorí však v žiadnom prípade nemôžu tvoriť jeden trojčlenný senát. O veci teda museli nesporne rozhodovať ako členovia senátu aj sudcovia z iných senátov, pričom ich začlenenie do rozhodujúceho senátu, namiesto pôvodného člena senátu, nebolo

sťažovateľke oznámené, ale ani zdôvodnené. Sťažovateľka bola vo svojich právach vyplývajúcich z čl. 48 ods. 1 ústavy obmedzená tým, že s jej prednesmi a argumentáciou uvedenou na odvolacom pojednávaní 4. júla 2004 boli oboznámení len dvaja členovia senátu, ktorí vo veci rozhodli 17. mája 2005. Tretí člen senátu rozhodoval za situácie, keď bol oboznámený len s listinnými dôkazmi a zápisnicou. Skutočnosť, že 17. mája 2005 rozhodovala aj sudkyňa, o ktorej začlenení do senátu nemala sťažovateľka žiadnu vedomosť, jej znemožnila vzniesť proti tejto sudkyňi prípadnú námietku zaujatosti, čo treba považovať za porušenie práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi.

Krajský súd po odvolacom pojednávaní konanom 4. júna 2004 zabezpečil nové dôkazy, ktoré 17. mája 2005 vykonal, a na ich podklade rozhodol. Žiaden z týchto nových dôkazov nebol sťažovateľke doručený na vyjadrenie. Ako vyplýva z odôvodnenia rozsudku krajského súdu zo 17. mája 2005, tento nezaujal žiadne stanovisko k ospravedlneniu neúčasti jej právneho zástupcu na odvolacom pojednávaní konanom 17. mája 2005. Odvolacie pojednávanie tohto dňa sa pritom uskutočnilo za neprítomnosti sťažovateľky, resp. jej právneho zástupcu. Nejde teda o situáciu, keď odvolací súd včasné ospravedlnenie neúčasti na odvolacom pojednávaní neakceptoval, ale o ňom jednoducho nerozhodol. Ak by aj sťažovateľka akceptovala argumentáciu najvyššieho súdu v otázke ospravedlnenia neúčasti na odvolacom pojednávaní 17. mája 2005 (hypoteticky), vzhľadom na nedoručenie novozabezpečených dôkazov a na nemožnosť ich preštudovania a prípravy stanoviska by aj tak mohla úspešne požiadať o odročenie odvolacieho pojednávania. Postupom krajského súdu však boli tieto procesné práva sťažovateľky porušené (čl. 48 ods. 2 ústavy).

Sťažovateľka žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených práv vyplývajúcich z ústavy a dohovoru v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Obdo 31/2006 s tým, aby uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Obdo 31/2006 z 26. apríla 2007 bolo zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Požaduje ďalej finančnú náhradu za nemajetkovú ujmu v sume 10 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia.

Z vyjadrenia podpredsedníčky najvyššieho súdu zo 16. októbra 2008 doručeného ústavnému súdu 22. októbra 2008 vyplýva, že sťažnosť nie je dôvodná. Najvyšší súd rozhodoval o dovolaní sťažovateľky proti potvrdzujúcemu rozsudku krajského súdu.

V dovolaní sťažovateľka namietala celkovú vecnú nesprávnosť rozsudku, nesprávne hodnotenie dôkazov, nesprávne skutkové zistenia a neúplné dokazovanie. Najvyšší súd by mohol prípadné chyby v uvedenom smere napraviť len za predpokladu, keby dovolanie vo veci bolo prípustné podľa § 238 Občianskeho súdneho poriadku. Prípustnosť dovolania však v danom prípade mohla byť založená len na niektorom z dôvodov uvedených v § 237 Občianskeho súdneho poriadku. Sťažovateľka sa odvolávala na dôvody uvedené v § 237 písm. f) a g) Občianskeho súdneho poriadku. Naplnenie dôvodu prípustnosti dovolania podľa písm. f) videla v tom, že krajský súd napriek jej ospravedlneniu nevyhovel jej žiadosti o odročenie pojednávania a odvolanie prerokoval v jej neprítomnosti. Za naplnenie dovolacieho dôvodu podľa písm. g) považovala skutočnosť, že o odvolaní rozhodol senát v inom zložení, než v akom konal na prvom odvolacom pojednávaní, ktoré bolo odročené. Najvyšší súd dospel k záveru, že ani jeden z dôvodov, ktorých sa sťažovateľka dovolávala, nie je naplnený. Svoj záver dostatočne odôvodnil a vysvetlil spôsob, akým k nemu dospel. Z obsahu spisu a z odôvodnenia uznesenia nevyplýva, že by sa najvyšší súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania bol dopustil nesprávnosti alebo že by pri aplikácii príslušných zákonných ustanovení postupoval z ústavného hľadiska zjavne nesprávne alebo neodôvodnene. Ústavný súd má nepochybne právomoc preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu z hľadiska, či ním nedošlo k porušeniu základných práv a slobôd. V danej veci však nejde o takýto prípad.

Z repliky sťažovateľky z 30. októbra 2008 vyplýva, že nesúhlasí so stanoviskom najvyššieho súdu. Vzhľadom na zákonnú definíciu pojmu zákonný sudca a vzhľadom na skutočnosti uvedené v sťažnosti možno usúdiť, že na rozhodovaní krajského súdu v odvolacom konaní sa zúčastnili prinajmenšom piati sudcovia. Aj v prípade, že by títo sudcovia boli členmi senátu, ktorý bol podľa rozvrhu práce určený na prerokovanie veci, a niektorí z nich náhradníci pre prípad, ak by členovi senátu bránila v účasti na prerokovaní veci náhla prekážka, nebolo možné prerokovať vec v inom zložení senátu bez opatrenia predsedu krajského súdu podľa § 2 ods. 4 vyhlášky č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku pre okresné a krajské sudy v znení neskorších predpisov. V súvislosti s namietaným porušením čl. 48 ods. 2 ústavy poukazuje sťažovateľka na to, že jej splnomocnený zástupca sa deň pred pojednávaním v úradnom zázname ospravedlnil v kancelárii krajského súdu

z účasti na pojednávani, pričom výslovne uviedol, že sa chce vyjadriť k vykonaným dôkazom. Napriek tomu však zo zápisnice z odvolacieho pojednávania konaného 17. mája 2005 nevyplýva, že by sa krajský súd zaoberal týmto ospravedlnením a žiadosťou o možnosť vyjadriť sa k vykonaným dôkazom. Aj keď dôvod ospravedlnenia neúčasti na pojednávani a odročenia pojednávania uvedený účastníkom, prípadne jeho právnym zástupcom posudzuje vždy súd, a to v súvislosti s ďalšími skutkovo a právne významnými skutočnosťami, a môže teda prísť aj k záveru, že dôvod uvedený v žiadosti nie je dôležitý, v prípade sťažovateľky krajský súd jej dôvod, pre ktorý odročenie pojednávania žiadala a svoju neúčasť ospravedlnila, neskúmal, neposudzoval, vôbec sa uplatnenými dôvodmi nezaoberal, žiadosť o odročenie pojednávania neoboznámil a pojednávanie vykonal. Nemožno prisvedčiť správnosti takého postupu, ktorý zvolil najvyšší súd pri posudzovaní oprávnenosti dovolania sťažovateľky. Je totiž pravdou, že existujú také dôvody na odročenie pojednávania, ktoré je možné preukázať súdu priamo so žiadosťou o odročenie pojednávania (napr. vopred plánované lekárske vyšetrenie alebo kolízia pojednávani). Na druhej strane však existujú aj také dôvody, predovšetkým zdravotné, ktoré v čase žiadosti o odročenie pojednávania nie je možné súdu preukázať, keďže účastník alebo právny zástupca sa musí podrobiť neplánovanému ošetreniu, pričom dôkaz preukazujúci túto skutočnosť objektívne nie je možné predložiť v čase predloženia žiadosti o odročenie.

Hoci ústavný súd poskytol možnosť vyjadriť sa vo veci samej aj žalobkyni, táto nijaké vyjadrenie nepodala.

II.

Zo zápisnice o pojednávani pred odvolacím súdom č. k. 1 Cob 102/03-119 zo 4. júna 2004 vyplýva, že senát krajského súdu konal v zložení JUDr. J. S. (predseda senátu), JUDr. J. K. a JUDr. K. P. (členky senátu). Odvolacie pojednávanie bolo odročené s tým, že budú vyžiadané správy z banky, polície a od správkyne.

Z úradného záznamu č. k. 1 Cob 102/03-133 zo 16. mája 2005 vyplýva, že splnomocnený zástupca sťažovateľky Ing. V. K. ospravedlnil svoju neúčasť na odvolacom pojednávani konanom 17. mája 2005 zo zdravotných dôvodov (zubné ochorenie). Zároveň požiadal o odročenie pojednávania, keďže sťažovateľka sa chce k veci vyjadriť.

Zo zápisnice o pojednávání pred odvolacím súdom č. k. 1 Cob 102/03-134 zo 17. mája 2005 vyplýva, že senát konal v zložení JUDr. G. M. (predsedníčka senátu), JUDr. J. K. a JUDr. Z. K. (členky senátu). Po vyvolaní veci sa zistilo, že sa na pojednávanie nedostavila sťažovateľka. Na to bol oboznámený úradný záznam zo 16. mája 2005, z obsahu ktorého sa zistilo, že sťažovateľka ospravedlnila svoju neúčasť na pojednávání zo zdravotných dôvodov a požiadala o odročenie pojednávania. Potom došlo k oboznámeniu listinných dôkazov z č. l. 124, 127 a 130.

Z uznesenia najvyššieho súdu č. k. 2 Obdo 31/2006-88 z 26. apríla 2007 vyplýva, že dovolanie proti rozsudku krajského súdu č. k. 1 Cob 102/03-135 zo 17. mája 2005 bolo odmietnuté. Sťažovateľka prípustnosť podaného dovolania oprela o ustanovenie § 237 písm. f) a g) Občianskeho súdneho poriadku. Prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku odôvodnila porušením jej práva vyjadriť sa k dôkazom na odvolacom pojednávání 17. mája 2005, ktoré krajský súd uskutočnil napriek tomu, že ona sa riadne z účasti na ňom ospravedlnila 16. mája 2005 osobne formou úradného záznamu zo zdravotných dôvodov a požiadala o odročenie odvolacieho pojednávania, lebo sa chce k veci na odvolacom pojednávání vyjadriť. Z úradného záznamu zo 16. mája 2005 najvyšší súd zistil pravdivosť uvedeného zdôvodnenia danosti prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku, a to až na vážny a pre rozhodnutie zásadný nedostatok obsahu tohto záznamu, a síce, že sťažovateľka zdravotné dôvody opodstatňujúce a ospravedlňujúce jej neúčasť na pripravenom odvolacom pojednávání nijako nepreukázala. Z uvedeného možno vyvodiť len záver, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku nie je daná. Prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. g) Občianskeho súdneho poriadku odôvodnila sťažovateľka tvrdením, že bola odňatá svojmu zákonnému sudcovi, ktorým je podľa jej mienky senát s predsedom JUDr. J. S., tým, že vo veci rozhodoval senát s predsedníčkou JUDr. G. M. a konal aj senát pod predsedníctvom JUDr. J. V. Podľa § 237 písm. g) Občianskeho súdneho poriadku je dovolanie prípustné, ak rozhodol vylúčený sudca, alebo bol súd neprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Sťažovateľka nepopiera, že vo veci rozhodoval senát, nepopiera, že senát nebol riadne obsadený, napr. nie sudcami, popiera len, že by predsedom senátu mohol byť v priebehu konania niekto iný ako ten, kto senátu predsedal v čase začatia odvolacieho

konania, teda v čase pridelenia veci na rozhodnutie. Domnieva sa, že len senát s predsedom JUDr. J. S. je jeho zákonným sudcom. *«Táto interpretácia výrazu „odňať zákonnému sudcovi“ v čl. 48 ods. 1 Ústavy SR nie je správna a nemá oporu v ustanoveniach Obč. súdneho poriadku, ako ustanovenia príslušnej vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR v Spravovacom poriadku pre okresné a krajské sudy, ktoré realizáciu tohto ustanovenia Ústavy SR v súdnom konaní zabezpečujú. Výraz odňať zákonnému sudcovi použitý v ust. čl. 48 ods. 1 prvá veta Ústavy SR možno totiž vykladať len v spojení s druhou vetou cit. predpisu, ktorá ustanovuje, že príslušnosť súdu ustanoví zákon a iba taký výklad možno aplikovať.»* Z uvedeného vyplýva, že ani prípustnosť dovolania podľa ustanovenia § 237 písm. g) Občianskeho súdneho poriadku nie je daná.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 prvej a tretej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Sťažovateľka uplatňuje dve zásadné námietky proti uzneseniu najvyššieho súdu. Vytýka jednak, že krajský súd rozhodol o jej odvolaní v neprítomnosti jej splnomocneného zástupcu Ing. K. aj napriek tomu, že tento požiadal zo zdravotných dôvodov o odročenie pojednávania, pričom na odvolacom pojednávaní došlo aj k doplneniu dokazovania (čl. 48 ods. 2 ústavy). Okrem toho namieta, že senát krajského súdu nebol zostavený správne, lebo v ňom nesedeli všetci zákonní sudcovia (čl. 48 ods. 1 ústavy).

Podpredsedníčka najvyššieho súdu považuje argumentáciu najvyššieho súdu za správnu a dostatočnú, pokiaľ ide o obe námietky sťažovateľky.

Ústavný súd považuje obe zásadné námietky sťažovateľky za opodstatnené.

K námietke porušenia čl. 48 ods. 2 ústavy

Zo skutkového hľadiska je medzi účastníkmi konania nesporné, že splnomocnený zástupca sťažovateľky Ing. K. 16. mája 2005 ospravedlnil svoju neúčast' na pojednávaní 17. mája 2005 zo zdravotných dôvodov (zubné ochorenie), pričom zároveň požiadal o odročenie pojednávania, keďže sa chcel k veci vyjadriť. Rovnako je nesporné, že krajský súd tejto žiadosti nevyhovel, odvolacie pojednávanie vykonal v neprítomnosti splnomocneného zástupcu sťažovateľky, doplnil dokazovanie oboznámením zadovážených listinných dôkazov a napokon rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil.

Ani zo zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom č. k. 1 Cob 102/03-134 zo 17. mája 2005, ale ani z rozsudku krajského súdu č. k. 1 Cob 102/03-135 zo 17. mája 2005 nie je možné zistiť dôvody, pre ktoré krajský súd žiadosť splnomocneného zástupcu neakceptoval. Podľa odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu č. k. 2 Obdo 31/2006-88 z 26. apríla 2007 nebola žiadosť akceptovaná preto, lebo splnomocnený zástupca nepredložil dôkaz o tvrdenom zlom zdravotnom stave.

„Postup, ktorým súd odníme účastníkovi konania možnosť vyjadriť sa k dôkazu, ktorý súd vykonal a ktorý obsahoval zistenie významné pre jeho rozhodnutie, a vytvorí tak dotknutému účastníkovi konania podstatne nevýhodnejšie podmienky na preukázanie svojich tvrdení, než akými disponuje druhý účastník konania, je nielen porušením práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ale aj porušením princípu kontradiktórnosti a princípu rovnosti zbraní ako základných definičných prvkov práva na spravodlivé súdne konanie.“ (I. ÚS 49/01)

Vzhľadom na skutočnosť, že vykonanie pojednávania v neprítomnosti účastníka konania, resp. jeho splnomocneného zástupcu napriek žiadosti o odročenie pojednávania zo zdravotných dôvodov a vykonanie dokazovania na takomto pojednávaní je závažným zásahom do základného práva na súdnu ochranu v súvislosti s právom na prejednanie veci v prítomnosti účastníka konania a s právom vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, bolo povinnosťou krajského súdu zvolený postup odôvodniť. Toto chýbajúce odôvodnenie

nemožno doplniť v dovolacom konaní najvyšším súdom. Z uvedeného aspektu treba považovať postup krajského súdu za nepreskúmateľný.

V súvislosti s vysloveným názorom najvyššieho súdu, podľa ktorého dôvodom zvoleného postupu mala byť skutočnosť, že splnomocnený zástupca nepredložil dôkaz o svojom zdravotnom stave, treba poukázať na ustanovenie § 5 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého súdy poskytujú pri plnení svojich úloh účastníkom v občianskom súdnom konaní poučenia o ich procesných právach a povinnostiach, pričom túto povinnosť nemajú, ak je účastník v občianskom súdnom konaní zastúpený advokátom. Sťažovateľku zastupoval v konaní splnomocnený zástupca, ktorý však nebol advokátom. Preto bolo povinnosťou krajského súdu poučiť ho o potrebe predloženia dôkazu o zdravotnom stave. Rovnako bolo povinnosťou krajského súdu dbať aj na základné procesné právo sťažovateľky spočívajúce v možnosti vyjadriť sa k dôkazom, ktoré mali byť v odvolacom konaní na pojednávaní vykonané. Krajský súd túto svoju povinnosť opomenul, čím znemožnil sťažovateľke uplatniť svoje práva vyplývajúce z čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Hoci postupom krajského súdu bola sťažovateľke odňatá možnosť konať v odvolacom konaní, najvyšší súd toto pochybenie nenapravil. Preto možno uzavrieť, že postupom najvyššieho súdu došlo k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

K námietke porušenia čl. 48 ods. 1 ústavy

Z listinných dôkazov, ktoré mal ústavný súd k dispozícii, vyplýva, že na odvolacom pojednávaní konanom 4. júna 2004 bol odvolací senát zložený zo sudcov JUDr. J. S. (predsedu senátu), JUDr. J. K. a JUDr. K. P. (členiek senátu). Naproti tomu zo zápisnice o odvolacom pojednávaní konanom 17. mája 2005 vyplýva, že senát bol zložený zo sudkýň JUDr. G. M. (predsedníčky senátu), JUDr. J. K. a JUDr. Z. K. (členiek senátu). Znamená to, že zloženie senátu bolo 17. mája 2005 odlišné než 4. júna 2004.

Zo spisu okresného súdu sp. zn. 33 Cb 620/01, ktorý si ústavný súd zadovážil, nie je možné zistiť, čo bolo dôvodom zmeny v zložení senátu, ale ani to, či uskutočnené zmeny mali oporu v platnom rozvrhu práce krajského súdu.

Podľa § 237 písm. g) Občianskeho súdneho poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Najvyšší súd nepovažoval námietku sťažovateľky týkajúcu sa nesprávne obsadeného senátu za relevantnú, lebo podľa jeho právneho názoru môže byť senát nesprávne obsadený, iba keď v ňom zasadá osoba, ktorá nie je sudcom, prípadne ak rozhodoval samosudca, hoci mal rozhodovať senát.

„Procesný postup, v ktorom o veci účastníka konania nerozhodol zákonný sudca, resp. súd zriadený v súlade so zákonom, je nezlučiteľný s garanciami vyplývajúcimi z čl. 48 ods. 1 ústavy, z čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a napokon aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru, a rozhodnutie vydané v takomto konaní preto nemôže byť ústavne akceptovateľné. Súčasťou základného práva na zákonného sudcu, resp. na súd zriadený zákonom je požiadavka, aby prípadné námietky účastníka súdneho konania ohľadne porušenia uvedených práv boli náležite preskúmané a aby sa súd, príslušný o týchto námietkach rozhodovať, s nimi preskúmateľným spôsobom vysporiadal.“ (III. ÚS 116/06)

Podľa názoru ústavného súdu treba výklad najvyššieho súdu týkajúci sa prípustnosti dovolania v súvislosti s nesprávne obsadeným súdom podľa § 237 písm. g) Občianskeho súdneho poriadku považovať za arbitrárny a priečiaci sa základnému právu na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Je totiž povinnosťou všeobecných súdov vykladať zákony ústavne konformným spôsobom (čl. 152 ods. 4 ústavy).

Realizáciu základného práva na súdnu ochranu (práva na spravodlivé súdne konanie) podľa čl. 46 až 50 ústavy v dovolacom konaní umožňuje predovšetkým ustanovenie § 237 Občianskeho súdneho poriadku. Práve preto jednotlivé dôvody prípustnosti dovolania uvedené v § 237 Občianskeho súdneho poriadku treba vykladať tak, aby ich prostredníctvom bola poskytnutá plná ochrana už uvedeným článkom ústavy. Z toho

vyplýva, že súd treba považovať za „nesprávne obsadený“ aj vtedy, ak nekoná zákonný sudca, resp. zákonní sudcovia. Reštriktívny výklad, ktorý zastáva najvyšší súd, neposkytuje ochranu základnému právu na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy v dovolacom konaní, a preto nie je ani ústavne akceptovateľný.

Najvyšší súd tým, že odmietol vecne skúmať námietku sťažovateľky, porušil jej základné právo podľa čl. 48 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

Vzhľadom na záver o porušení čl. 48 ods. 1 a 2 ústavy ústavný súd nepovažuje už za potrebné osobitne sa zaoberať námietkou porušenia čl. 13 dohovoru.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Berúc do úvahy citované ustanovenia ústavný súd zrušil uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2 Obdo 31/2006-88 z 26. apríla 2007 a vrátil vec na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). V ďalšom bude najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Trovy právneho zastúpenia sťažovateľky advokátkou predstavujú celkom sumu 6 732 Sk. Ide o odmenu za prevzatie a prípravu zastupovania a za stanovisko k vyjadreniu najvyššieho súdu, a to po 3 176 Sk za každý úkon. Prislúchal jej tiež režijný paušál dvakrát po 190 Sk. Trovy právneho zastúpenia uhradí Kancelária ústavného súdu, pričom najvyšší súd je povinný ju ústavnému súdu nahradiť (body 3 a 4 výroku nálezu).

Sťažovateľka napokon požadovala priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 10 000 Sk.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť, a to napríklad zrušením protiústavného rozhodnutia či

opatrenia, prípadne uvedením do pôvodného stavu (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02, II. ÚS 152/08).

V danom prípade porušenie základného práva sťažovateľky je v plnej miere kompenzované (popri vyslovení porušenia základných práv) zrušením uznesenia najvyššieho súdu a vrátením veci na ďalšie konanie. Preto nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia (bod 5 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. novembra 2008